

United States Holocaust Memorial Museum

Interview with Janina Čižauskienė **RG-50.473*0210** **Part 1**

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: Pirmiausia norėjau paprašyti, kad prisistatytumėte. Koks jūsų vardas ir pavardė?

Janina Čižauskienė: Aš esu Janina Birutė Čižauskienė.

Alicija Žukauskaitė: Kuriais metais gimusi?

Janina Čižauskienė: 1929.

Alicija Žukauskaitė: Ir kur?

Janina Čižauskienė: Myklonų kaime, Papilio valsčius, Biržų apskritis. Bet nuo pusės metų gyvenau pas senelius čia, Kvetkuose, šitam pačiam name, čia mokyklą lankiau, čia beveik visą gyvenimą ir gyvenau.

Alicija Žukauskaitė: Ar Kvetkuose gyveno žydai?

Janina Čižauskienė: Taip, septynios šeimos. Dar su Sora Krečmeraite ėjom į mokyklą kartu, vienoj klasėj.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs pažinojote tuos žydus?

Janina Čižauskienė: Pažinojau labai gerai, kartu žaisdavom, kartu mokėmės.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs prisimenate, kaip prasidėjo karas?

Janina Čižauskienė: Prisimenu. Grįžo moterys, išvariusios karves į ganyklą, ir pasakė, kad prasidėjo karas. Tai buvo sekmadienis, birželio 22. Paskui po dviejų dienų atvažiavo tarybinių kareivių mašina. Kasė tokius apkasus prie tilto. Nuo ryto buvo suvaryta iš apylinkių gal pusantro šimto žmonių, o jau po pietų atvažiavo vokiečių motociklininkai.

Alicija Žukauskaitė: Ir ką tie motociklininkai?

Janina Čižauskienė: Pabiro po kiemus, klausė, ar nėra rusų. Tarp jų buvo ir lietuvių nuo Klaipėdos krašto, lietuviškai mokėjo. Jie pasakė, jeigu nebūtų vežę į Sibirą žmonių, tai mes gal nebūtumėm karo skelbę. Bet mes gelbėjam jūsų žmones. Bet tas būrys nieko nedarė. Gal pas žydus užėjo, gal ne, bet po gero pusvalandžio nuvažiavo Latvijos link. O tada apie pietus... Aš išvariau karvę į ganyklą ir išgirdau kažką man negirdėta. Kulkosvaidžio barbėjimas. Dar buvo tarybinio aktyvo, jie traukėsi per miestelį. Už mūsų buvo žydo Sugino namas. Ta Sugininė išėjo ir pasakė, kad vokiečiai nuvažiavo į tą pusę, kad kelias atkirstas. Tada jie grįžo ir susidūrė su šitais mūsų baltaraiščiais, kurie, vokiečiams pravažiavus, išlindo iš savo slėptuvių, iš miško, ir norėjo įvesti čia savo tvarką. Ir jie sulaukė tuos tarybinius aktyvistus, ir tuomet išgirdo nuo Pandėlio mašinų ūžimą, dulkių debesis. O iš to dulkių tumulo... O jie sustojo Kvetkų pradžioje. Iš to dulkių tumulo išnyra lengvoji mašina, o priekyje ant kapoto raudona vėliava. Tai tas jų vadas šūktelėjo, kad neleiskim komunistų į Kvetkus. Ir pykstelėjo, kaip tos moterys sakė, iš kažkokio nagano, supuvusio šautuvėlio.

Alicija Žukauskaitė: Nesupratau, kas tas raudonas buvo?

Janina Čižauskienė: Raudonas apskritimas ir svastika. Tie, kurie tupėjo miške, nežinojo, kad čia gal kokio generolo mašina. Taip suerzino tuos vokiečius, kad atrodo, jog į skruzdėlyną būtų ką nors įmetę. Nučiupo juos visus, suklupdė, rankos iškeltos. Kiti pabėgo. Bet tris baltaraiščius nuvežė sušaudyt čia prie miestelio. Kitus suvarė į mokyklos kiemą. O moterys vienoj pusėj kelio, kitoj pusėj kelio, vienos dar vyras buvo kartu su tais baltaraiščiais, pradėjo aiškinti, kad čia mūsų žmonės. Vokiečiai nieko nesupranta. Tada nubėgo pas tą žydelį Srolką, kad jiems išverstų, kad jie laukė vokiečių, kad tai išvaduotojai, o ne priešai. Tas pradėjo versiti, o tie: judi? Nedavė kalbėti, tuoj pat nušovė. Vokiečių ir žydų kalba skiriasi, jie tuoj pat suprato, kad žydas. Tada ta moteris nubėgo pas kleboną, bet jis atsisakė eiti, nes jam reikia persirengti, kaip kunigui, nes jis vienmarškinis sėdėjo sodely. Tada ji nubėgo pas mokytoją Vilimą. Tas vokiečiams

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

pasakė, kad čia mūsų žmonės, partizanai. Partizanai? Vokiečiai nesuprato, kaip čia gali būti. Iš karto atskyrė tą, kuris šovė, ir tuos du, kurie stovėjo šalia jo, nusivarė ir nušovė. Kitus nuvarė į pieninės pastatą, ten uždarė, užrakino.

Alicija Žukauskaitė: O jūs girdėjote tuos vokiečius, kurie kalbėjo lietuviškai?

Janina Čižauskienė: Taip, taip. O dar buvo tokia davatkėlė, kuri sakė, ačiū, kad jūs mūsų katalikų tikėjimą išgelbėjot ir mus visus išgelbėjot.

Alicija Žukauskaitė: Ar matėt tas mašinas, vokiečių, rusų?

Janina Čižauskienė: Ne, šito nemačiau. Po to, kai vokiečiai tuos baltaraiščius uždarė, kažkas iš vietinių žmonių išlupo langą, ir jie išbėgiojo. Bet jie bijojo eiti laukais ar keliais. Vienas atėjo pas mus ir manęs prašė, tu, sako vaikas, tau nieko nedarys. Nueik pas Švedo Romusio tėvus ir pasakyk, kad Romusį nušovė, Morkūnioką ir Povilonį Jurgį. Tai jis papasakojo viską, kaip buvo. Jis buvo vienas iš tų, kurie klūpėjo iškeltom rankom ir buvo uždarytas.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt nušautą Srolką?

Janina Čižauskienė: Mačiau.

Alicija Žukauskaitė: O tuos tris nušautus?

Janina Čižauskienė: Ir tuos tris mačiau. Bet tuos tą pačią dieną tėvai atvažiavo ir pasiėmė. Aš pasakiau Švedo tėvam, o paskui gal tie patys Švedai davė žinią.

Alicija Žukauskaitė: Jūs sakėt, kad atidarė pieninę naktį. Išsibėgiojo kas, baltaraiščiai?

Janina Čižauskienė: Baltaraiščiai. O tarybiniai aktyvistai buvo kitoj vietoj uždaryti, mokykloj. Juos po kokių trijų dienų paleido. Kiek jų ten buvo nežinau. Su vienu susitikdavome jau po karo, jis buvo kolūkio pirmininkas ir sakė, aš buvau čia uždarytas.

Alicija Žukauskaitė: Ar jis per karą slapstėsi ar galėjo laisvai gyventi?

Janina Čižauskienė: Tyliai gyveno. Viskas priklausė nuo kaimynų.

Alicija Žukauskaitė: Kodėl jūs juos vadinote baltaraiščiais?

Janina Čižauskienė: Nežinau, gal buvo toks nurodymas Lietuvos išlaisvinimo komiteto, kad dėvėtų ant rankovių baltus raiščius, kad nebūtų nesusipratimų su vokiečių kariuomene.

Alicija Žukauskaitė: O tada turėjo tuos baltus raiščius?

Janina Čižauskienė: O tada neturėjo. Jei būtų turėję, tai gal būtų ir gyvi likę.

Alicija Žukauskaitė: O paskui užsirišo?

Janina Čižauskienė: Paskui.

Alicija Žukauskaitė: Jūs sakot, jie išlindo iš miško.

Janina Čižauskienė: Jie laukė. Kai karas prasidėjo... Jie visi buvę šauliai, tai juos gali išvežti, gali nušauti (sovietai), tai jie buvo sulindę į mišką ir laukė išvadavimo.

Alicija Žukauskaitė: Ar jie turėjo ginklus?

Janina Čižauskienė: Manau, kad jie turėjo ginklus, jei pykštelėjo vokiečius. Dar vienas prie tų trijų buvo nušautas prie žydo Lipšico parduotuvės. Kai tuos tris nušovė, vokiečiai krėtė kiekvieną kiemą, ieškodami komunistų. Atrado tą vaikina, jaunas buvo, Putrinskas Lionginas. Turėjo kažkokį naganą kišenėje. Tuoj už kalnieriaus ir už namo tuoj nušovė.

Alicija Žukauskaitė: Ar matėt, kaip jį nušovė?

Janina Čižauskienė: Ne. Tik nušautą.

Alicija Žukauskaitė: O tie baltaraiščiai, ar jie turėjo kokias nors uniformas?

Janina Čižauskienė: Ne, paprastai.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs juos pažinojote?

Janina Čižauskienė: Pažinojau. Daugumą bent jau.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: Gal pavardes prisimenate?

Janina Čižauskienė: Kleopas Mickevičius, Kazys Kleinys, Kazys Juknevičius, Kostas Kalpokas, Juozas Mikėnas, Jonas Kalninis, Petras Keliuotis, Alfonsas Vaiginas... Bet Keliuotis ir Vaiginas vėliau prisijungė. Dar Keliuotis Germanas. Šitie vėliau prisijungė, kai buvo organizuotas štabas. O tą dieną jų nebuvo.

Alicija Žukauskaitė: Dar prisimenate kokią pavardę?

Janina Čižauskienė: Kad jau mano atmintis nekokia. Buvau susirašius.

Alicija Žukauskaitė: Kur buvo jų štabas?

Janina Čižauskienė: Klebonijoj. Daunio gal nepamėnėjau... Daunys tai tikrai buvo. Štabas klebonijoje buvo. Ir dvi buvusios komjaunuolės mobilizuotos jiems valgyti gaminti, o valgi tiekdamo stambieji ūkininkai.

Alicija Žukauskaitė: Kiek laiko ten prabuvo toj klebonijoje?

Janina Čižauskienė: Beveik dvi savaites. Paskui tie patys vokiečiai ir išvaikė juos, nebereikalingi buvo.

Alicija Žukauskaitė: Ar jie buvo iš Kvetkų ar ir iš aplinkinių kaimų?

Janina Čižauskienė: Ir iš aplinkinių buvo.

Alicija Žukauskaitė: O kurie buvo iš Kvetkų?

Janina Čižauskienė: Jonas Kalninis, Kazys Kleinys, Mickevičius, Alfonsas Vaiginas, Daunys, Kostas Kalpokas... Tai buvo kvetkiečiai.

Alicija Žukauskaitė: Tai jų nemažai čia buvo, kaip tokiam mažam miestelyje?

Janina Čižauskienė: Tai 49 buvo šaulių organizacijoje, tai beveik visi... Tai gal kokie septyni atsisakė, mes žemdirbiai, nėra laiko, mes nelakstysim su šautuvais. O kiti tai ėjo.

Alicija Žukauskaitė: O koks buvo jų tikslas, ką jie turėjo daryti?

Janina Čižauskienė: Nepriklausomą Lietuvą atstatyti. Mes turime padėti vokiečių valdžiai įsitvirtinti. Karą laimės vokiečiai, o mes jiems padėsime, o tada atsižvelgs į mūsų nuopelnus.

Alicija Žukauskaitė: Kas taip sakė?

Janina Čižauskienė: Tokia nuomonė jų buvo.

Alicija Žukauskaitė: Jūs girdėjote?

Janina Čižauskienė: Aš girdėjau, kad atėjo vienas Kalpokas, Petras, pas tokį kaimyną Liaušką. Sako, va, šiandien surinkom žydus, suvarėm į mokyklą. Tai tas Liauška sako, kam ką padarė tie žydai? Kalpokas sako, nes jie žydai. Liauška sako, mes seniai žinojom, kad jie žydai, bet ko tau užkliuvo asmeniškai, kad jie žydai? Taigi reikia padėti vokiečių valdžiai. Tas sako, oi, vyrai nekiškite nagų, kur nereikia, dar ginklai nesudėti, kad vietoj kokio paaukštinimo kad kauburėlis žemės tau nebūtų supiltas. Tai žodžiai to mano kaimyno.

Alicija Žukauskaitė: Tai šitą jūs girdėjot?

Janina Čižauskienė: Taip.

Alicija Žukauskaitė: Tai kur suvarė tuos žydus?

Janina Čižauskienė: Ten, kur buvo tarybiniai aktyvistai uždaryti, ten buvo labai erdvus, didelis rūsys po mokykla, toks su langeliais. Tai būtent į tą rūšį. Tai ten tilpo septynios žydų šeimos. O viršui buvo kariniai belaisviai.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt, kaip žydus suvarė į tą rūšį?

Janina Čižauskienė: Aš nemačiau, bet mačiau Sugino šeimą, Geršanovičiaus šeimą ir Šterendelto šeimą, kai varė, tai mačiau.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: Jūs išvardinote septynias šeimas. Ar jūs galite išvardinti tas septynias šeimas?

Janina Čižauskienė: Borako Sugino šeima, Solomo Geršanovičiaus šeima, Rachmilo Ickalo šeima, Rivos Ročinionės šeima, Derelio Livšico šeima, Arono Šterendelto ir ta, kur Zrolka nušovė. Zrolka vadindavo. Nei vardo, nei pavardės nežinau. Mes jį vadindavom Zroliukas. Veršius supirkinėdavo.

Alicija Žukauskaitė: Jūs matėte, kaip varė tris šeimas. Kas juos varė?

Janina Čižauskienė: Šitie baltaraiščiai ir varė.

Alicija Žukauskaitė: Kiek jų buvo, tų baltaraiščių?

Janina Čižauskienė: Šterendelto šeimą varė du: Daunys ir Kalpokas Kostas. Man būtent buvo toks, nemoku pasakyti, toks jausmas... Tik prieš metus Daunys su ta Šterendeltaite valsą šoko. Ida buvo medicinos studentė. Jis su šaulio uniforma, ji studentės kepuraitė, o dabar eina viduriu kelio ginklą atkišęs. Paskui mačiau, kaip varė Geršanovičiaus šeimą. Varė Mickevičius ir toksai Bičiūnas iš Pavaldžios. Geršanovičius buvo po insulto, jis su lazda pasiremdamas ėjo, jo sesuo ir žmona. Taip palengvėle ėjo. Paskui aš atėjau namo.

Alicija Žukauskaitė: Kas trečią šeimą varė?

Janina Čižauskienė: Man atrodo, kad Juknevičius, siuvėjas, irgi baltaraištis, ir toksai Matukas. Mat jie iš viso valsčiaus buvo organizuoti. Matukas iš Mikoliškių. Nemačiau, kad tuos žydus stumdytų.

Alicija Žukauskaitė: Kaip žydai atrodė?

Janina Čižauskienė: O kaip atrodo žmogus, varomas prie duobės? Labai... Jie žinojo, kas jų laukia... Bet Boiraka sakydavo kaimynams, ui, mus suvarys vienon vieton, mus išveš Palestinon. Nors jie puikiai žinojo, kokia Palestina jų laukia.

Alicija Žukauskaitė: Kiek laiko jie prabuvo toje mokykloje?

Janina Čižauskienė: Maždaug dvi savaites. Vienas baltaraištis palydėdavo iki namų, jei reikia pasiimti kokių daiktų ar kokio maisto, ar rūbų.

Alicija Žukauskaitė: Kai jūs matėte tas tris šeimas, ar jie nešėsi ką nors?

Janina Čižauskienė: Ne. Rankinuką nešėsi rankoje.

Alicija Žukauskaitė: Po kiek laiko po to, kai prasidėjo karas, juos nuvarė į tą mokyklą?

Janina Čižauskienė: Karas prasidėjo 22-rą, tai juos nuvarė apie liepos 13-tą.

Alicija Žukauskaitė: Vadinasi, jie dar nepilną mėnesį gyveno savo namuose?

Janina Čižauskienė: Taip, savo namuose gyveno.

Alicija Žukauskaitė: Ar jie galėjo laisvai vaikščioti po miestelį?

Janina Čižauskienė: Vengdavo šito. Katrie turėjo parduotuves, ten prekės buvo. Bet prie sovietų jie jau neturėjo patentų, bet prekės buvo. Tai viskas buvo išgrobta, iš plėšta pačių vokiečių. Buvo suruoštas pogromas. Kokią 27-tą čia užėjo vokiečiai, tai kokią 29-tą... Iš Sugino parduotuvės, matėm, nešėsi ir batų tokių... Šitam pačiam gale gyveno ir mano krikšto mama, Marytė Vaiginaitė. Tai tas vokietis nešasi tokias dėžutes, basanoškes (basutes). Jis pasižiūrėjo ir atidavė tai Marytei. Tai man taip pikta buvo, kodėl jai, o ne man.

Alicija Žukauskaitė: Tas pogromas. Ką vokiečiai išdarinėjo?

Janina Čižauskienė: Nežinau, ką išdarinėjo, tik mes matėm, kad neša tas prekes. Ir vienas, ir kitas, ir trečias, krovėsi į faterlandą išsiųsti. Ir rūbų, ant rankos susimetę, nešėsi.

Alicija Žukauskaitė: Kokios spalvos buvo tų vokiečių uniformos?

Janina Čižauskienė: Žaliai pilkšva.

Alicija Žukauskaitė: O žydams jie darė ją nors?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Janina Čižauskienė: Nežinau, žydai buvo užsidarę namuose.
Alicija Žukauskaitė: O gatvėj?
Janina Čižauskienė: O gatvėj mušė tą Suginą Notelį.
Alicija Žukauskaitė: Tos toros buvo ištiestos ant tvoros. Jis, vargšas, ėjo iš ano galo. Tada dar žydai buvo nesuvaryti. Tai jie jį nutvėrė. Mušdami liepė skaityti. Aš paskui parbėgau į namą. Paskui vokietis su lazda liepė jam eiti grioviu, ne keliu iki namų. O toliau nemačiau, obelys užstojo. Ar tas vokietis įėjo, ar neįėjo, nežinau.
Alicija Žukauskaitė: Ant kokios tvoros buvo toros?
Janina Čižauskienė: Čia buvo tvora aplink sinagogą.
Alicija Žukauskaitė: Aš matau pro langą šitą sinagogą, vadinasi, tai labai arti jūsų. Kas padžiovė tas toras ant tvoros?
Janina Čižauskienė: Vokiečiai.
Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt?
Janina Čižauskienė: Taip.
Alicija Žukauskaitė: O iš kur jie jas paėmė tas toras?
Janina Čižauskienė: Išplėšė tos sinagogos duris, išmetė. Ten tokios spintos būdavo, kuriose tos toros sudėtos. Tai jie tas spintas išdaužė, stiklus išdaužė, stalus... Ten toks kaip altorius būdavo pastatytas. Ir tas sudaužytas buvo. Ir tas toras išnešė ir ištempė.
Alicija Žukauskaitė: Jūs matėt, kaip išnešė ir ištempė?
Janina Čižauskienė: Taip, tą mačiau.
Alicija Žukauskaitė: Ir paskui atėjo tas žydas?
Janina Čižauskienė: Taip, jį sučiupo ir liepė skaityt.
Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt, kaip skaitė?
Janina Čižauskienė: Taip. Negirdėjau, bet mačiau. Ta lazda kerta per pečius ir rodo į tas toras. Tai supratau, kad jam liepė skaityti.
Alicija Žukauskaitė: Kiek tų vokiečių buvo?
Janina Čižauskienė: Kokie septyni aplink apstoję.
Alicija Žukauskaitė: O iš kur jūs žinot, kad jie buvo tas spintas išplėšę, sudaužę tas žvakes?
Janina Čižauskienė: Kai išvažiavo tie vokiečiai, tai tuoj senelis ėjo pasižiūrėti. Atėjęs sako, ką jie ten padarė... Nebereiks man jau žvakių gesint... Prie vokiečių tie žydai į sinagogą nebeidavo. Nebereiks, sako, man žvakių gesint, viskas sudaužyta. Ir aš bėgau pasižiūrėt.
Alicija Žukauskaitė: Kodėl senelis sakė, kad nebereiks žvakių gesint?
Janina Čižauskienė: Todėl kad sudaužytas jų altorius, išdraskyta, išvartyta.
Alicija Žukauskaitė: Ar jis gesindavo žvakes?
Janina Čižauskienė: Taip. Šeštadieniais, kada žydams tas šabas, tada jie patys negesina net ir žvakių. Nežinau kiek, gal du litus moka, kad nueitų užgesintų tas žvakes. Gal ir uždegti reikėdavo, to nežinau, bet užgesinti tų žvakių kartais ir mane pasiūsdavo.
Alicija Žukauskaitė: Kiek laiko žydai buvo uždaryti toj mokykloj?
Janina Čižauskienė: Apie porą savaitių. Tas Natanas Suginas... Buvo tokia mergina... Jie ėjo pas Papilio kunigą, tokį Bardišauską, kad jį apkrikštytų. Galvojo, kad jei jį apkrikštys kataliku... Jo sesuo Estera Vainauskienė apsikrikštijo ir priėmė šliubą su tuo Vainausku. Tai prie vokiečių ją daug kartų šaukė, bet dėka viršaičio, ją paliko. O kitaip būtų sunaikinę. O tas Notelis, sakė, jei apsikrikštys, tai gal paliks. Jam leisdavo pas tą merginą nueiti pasiruošti tam krikštui. Bet ji nuėjo į Papilę pas tą kunigą Bardišauską paklausti.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Tai tas tik rankas pakratė, deja, dabar jau per vėlu. Pas tą merginą buvo tas Notelis... Ir kai vežė žydus į Rokiškį, atėjo baltaraištis Daunys, o ta mergina tarnavo tokiam vienkiemyje, tai tas Daunys pasakė (Noteliui), kad visus žydus išvežė į Rokiškį, rytoj vešim ir tave. Žiūrėk, nepabėk. Tai kodėl jis negalėjo pasakyt, mauk miškan?

Alicija Žukauskaitė: O iš kur jūs žinot, kad jis taip pasakė?

Janina Čižauskienė: Ta mergina pasakė. Labai raudėjo, dar maisto jam buvo nuvežus į Rokiškį. Sakė, kad Notelis sakė, kad ta motina jau nušauta, ir mūsų laukia tas pats. Mes žinom, kas mūsų laukia.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs matėt, kaip juos išvežė į Rokiškį?

Janina Čižauskienė: Aš nemačiau. Didelė talka buvo tų baltaraiščių iš viso valsčiaus. Matė, kaip juos vežė. Pakrauti vežimai.

Alicija Žukauskaitė: Kas tada atsitiko su jų namais, jų daiktais?

Janina Čižauskienė: Iš karto jie patys buvo užrakinę, o paskui kalbos ėjo, aš nemačiau, kad išplėšta, pagalvės išneštos. Paskui tos kalbos nutilo. Tai buvo pačių baltaraiščių darbas. Kai jau jie buvo likviduoti, nužudyti, tada dalinosi visą turtą. Sakė, kad parduosime, kad žydų turtas bus parduodamas. Bet, kai buvo paskelbtos tos varžytinės, o jos buvo paskelbtos spalio pabaigoj, tai tada, kas nuėjo pirkti, tai ten kokie seni puodai, kokie seni kasdieniai rūbai. O visa kita išsidalino patys. Dar teko matyti: aš draugavau su tokia Pavilonyte. O ta Pavilonytės motina draugavo su Kleopu Mickevičium. Ir aš pas juos nueidavau. Žinau, kad jie neturėjo nei tokių indų, nei tokių puodų. Sakau, iš kur jūs tokių gavote. Pas kaimiečius tokių nebūdavo. Sako teta, kuri prie Utenos gyveno, mums atidavė. Paskui pamačiau, kad ta mano klasiokė eina su tokia suknele. Vilnonė, kavos spalvos, balta apykaklaitė. Tokia pat suknele (šita jau buvo persiūta pagal mergaitės ūgį) ir su tokiu baltu kalnieriuku ateidavo Krečmeraičio žmona, tos mano klasiokės Saros motina, į tėvų susirinkimus. Tai aišku, iš kur tie puodai, tokios gražios šakutės, peiliai... Ir ta suknelė. Iš kur, aišku buvo.

Alicija Žukauskaitė: Ar jūs pati buvote nuėjusi į tą aukcioną taip vadinamą?

Janina Čižauskienė: Nebuvau, senelis mano buvo. Atėjo, nusispjovė. Vienoj dėžėj kažkokie kaliošai, kitoj pusėj kažkokie skudurai sudėti. Užkaltos dėžės. Sako, kas šitą perkat? Nusiperka, atidaro, nusispjauna. Sako, viską išsidalino, o čia tik šiukšles parduoda.

Alicija Žukauskaitė: O kokius dar daiktus teko matyti?

Janina Čižauskienė: Daugiau nemačiau. Vaikai nesisaugo, o suaugusieji saugojosi. Pas tą Kazį Juknevičių buvo Sugino Notelio dviratis. Ir pas vieną, nors jis ir nebuvo baltaraištis, Ščerbickas, šaltkalvis toks, pas jo sūnų buvo Krečmeraitės ketvirtos klasės vadovėlis „Sakalėlis“. Mano seneliai skūpėjo pinigų, man labai nenorėdavo knygos pirkti, tai aš galvojau, kieno čia reiktų paprašyti, kad man tą „Sakalėlį“ atiduotų. Kai juos išvarė, tas vadovėlis taip ir buvo prie lango atverstas. Bet po kelių dienų dingo. Paskui žiūriu, kad tas pats „Sakalėlis“ pas to Ščerbicko sūnelį. Nors tas Ščerbickas su baltu raiščiu nevaikščiojo. Gal kaip nors talkininkavo, o gal paprašė to vadovėlio.

Alicija Žukauskaitė: Žodžiu, jūs nespėjote paprašyti?

Janina Čižauskienė: Nespėjau. Dar savo tėvui sakau, gal tu per tuos Švedus kaip nors paprašyk...

Alicija Žukauskaitė: Tai jūs tą „Sakalėlį“ matėt pro langą?

Janina Čižauskienė: Taip, va langas, čia stalas ir ant stalo atverstas „Sakalėlis“.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Alicija Žukauskaitė: Kai jūs norėjote paprašyti to „Sakalėlio“, žydai jau buvo uždaryti mokykloje ar jau buvo išvaryti į Rokiškį?

Janina Čižauskienė: Dar buvo uždaryti mokykloje, dar neišvaryti.

Alicija Žukauskaitė: Bet jūs manėte, kad to „Sakalėlio“ tai mergaitei jau nebereikės?

Janina Čižauskienė: Na, kad taip atverstas visą savaitę stovi, tai galvojau, kad nebereikės... Juo labiau, kad Suginionė sakė, kad mus veš į Palestiną, tai galvojau, kad reikia pasinaudoti tuo vadovėliu mokyklos. Bet neradau kelių prieti...

Alicija Žukauskaitė: Ar teko girdėti, ką baltaraiščiai tarp savęs kalbėdavo?

Janina Čižauskienė: Ne, tik kai Mikėnas Juozas prie vokiečių... Kunigo namuose gyveno tokie Meškėnai, pas juos susirinkdavo jaunimas, būdavo tokie robokasai. Atėjo Mikėnas ir jis sakė, kai jo paklausė, ar dabar turtingas esi. Sako tik apyrankę nuo laikrodėlio gavau be laikrodėlio. Sako, likvidavom visus. O Frida Ročiniene... Mergytę buvo apsikabinusi, šovėm iš nugaros, mergytė nuo kraujo užspringo (?), taip ir įmetėm į duobę.

Alicija Žukauskaitė: Ar juos šaudė Rokiškyje?

Janina Čižauskienė: Už Rokiškio, Steponių miške. Tai dar merginos paklausė, ar tau negaila? Jie mūsų pažystami. Juk į parduotuvę ateidavai, pas tą pačią Fridą Ročiniene, kuri restoranėlį turėjo, ir gerdavai? Sako, degtinės negailėdavo vokiečiai. O kai užsipylęs akis, tai nebėra gailėsčio. O patys vokiečiai stovėjo ir filmavo.

Alicija Žukauskaitė: Ar šitą pokalbį jūs pati girdėjote?

Janina Čižauskienė: Pas tokią Elenutę Šimėnaitę. Aš pas ją nuėjau, sako, einam į tą roboksa, pasižiūrėsime. Tai mes ir žiopsom.

Alicija Žukauskaitė: Ar matėte vyrus, grįžtančius iš šaudymo?

Janina Čižauskienė: Ne, šito nemačiau.

Alicija Žukauskaitė: Ką žmonės kalbėjo, kas konkrečiai važiavo šaudyti į Rokiškį?

Janina Čižauskienė: Daunys dažnai su žmona susipykdavo, ir ta vadino žydšaudžiu. Jis man sako: žinai, ponai, man labai nepatinka, kai ji taip sako. Aš nešaudžiau. Mes buvom organizuoti iš visos apskrities, ir mes saugojom šitą mirties kelią. Kas dešimt metrų stovėjo po baltaraištį. Tai, sako, ponai, gali išprotėti. Vieni eina, rauda, kiti keikia. Siaubas, kas ten buvo. Tai sakau, ko tu ten stovėjai? Reikėjo mesti tą šautuvą. Sako, ir mane būtų pakloję, kaip tuos žydus. Šitokie buvo atsiliepimai. Žydai nuogai nusivilkdavo. Vieni tuos rūbus saugojo, kiti mirties kelią, kiti varydavo...

Alicija Žukauskaitė: Priminkite, kas ten važiuodavo. Mikėnas, Daunys. O kas dar ten važiuodavo? Visi?

Janina Čižauskienė: Ir Kleinys. Mickevičius buvo senesnis, dar Pirmajam pasauliniam kare buvo mobilizuotas. Tai tas pagal amžių buvo paliktas. Kleinys Kazys, Juknevičius Kazys, Kalpokas Petras, Kalpokas Kostas važiavo, Kalninis važiavo. Negaliu garantuoti, Keliuotis ir Vaiginas ar važiavo. O šitie, jei priklausė tam jų štabui, turėjo važiuoti nori ar nenori.

Alicija Žukauskaitė: Ar matėt, kaip jie važiuodavo į Rokiškį?

Janina Čižauskienė: Ne, šito nemačiau. Jei ir važiuodavo, niekam nesakydavo tokių dalykų.

Alicija Žukauskaitė: Ar žmonės matė, kaip jie važiuodavo? Ar su vežimais, ar su mašinom?

Janina Čižauskienė: Mašinų nebuvo. Arkliais. Kleinys, Kalninis tai neturėjo, o kiti ūkininkų sūnūs buvo, turėjo savo arklius ir važiuodavo.

Alicija Žukauskaitė: Sakot, štabas buvo klebonijoje. Kas tuo metu buvo klebonas?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Janina Čižauskienė: Kunigas Mickevičius.

Alicija Žukauskaitė: Ar kunigas Mickevičius ką nors sakė?

Janina Čižauskienė: Ne, kunigas nieko nesakė. O tuoj po žydų likvidavimo sakė Papilio klebonas Bardišauskas. Vardo nežinau. Tai jis sakė. Buvo Švenčiausios Marijos atlydai. Po pamaldų ir išėjo kunigas, liturginiais rūbais apsilikęs prie altoriaus, persižegnojo. Sako: prieš daugelį metų Abraomas... Dievas, apsireiškęs Abraomui, pasakė, kad išaukštinsim savo giminę iki dangaus žvaigždžių ir būsim, kaip smiltys pajūry. Ir tada jis sakė, kaip Dievas globojo šitą išrinktąją tautą. Ilgai kalbėjo. Paskui pabaiga buvo tokia: kada Pilotas, nusiplovęs rankas, pasakė, atiduodu jums nekaltą kraują. O žydų minia šaukė, jo kraujas nekrenta ant mūsų ir ant mūsų vaikų. Mieli parapijonys, broliai ir seserys, atėjo diena, kai šita tauta, pati savo lūpomis ištarusi sau prakeikimą, Viešpaties Dievo valia yra baudžiama. Tokie buvo paskutiniai žodžiai. Ėjom iš bažnyčios... Tos moterys, tamsios kaimo moterys, jos ir tiki, kad tikrai Viešpaties Dievo valia. Vokiečiai tik Dievo valią vykdo.

Alicija Žukauskaitė: O jūs su kaimo moterimis kaip nors diskutavote tą pamokslą?

Janina Čižauskienė: Manęs niekas neklausydavo. Aš savo nuomonę turėjau. Aš galvojau, kaip dabar, juk kunigas mums aiškino, kad Dievas be galo gailėtingas, be galo teisingas, be galo myli žmones. Tai jeigu tas Dievas be galo teisingas, tai kodėl jis nieko nebaudė, o atsiminė po pusantro tūkstančio metų. Pradėjo keršyti šitiems niekuo dėtiems žmonėms. Kuo dabar nusikalto tas senelis Livšicas, Rošininės tėvas, šitie žilabarzdžiai, kurie vos paeina. Kuo ta Rošininės dukrelė, kuo tos mano klasiokės, žaidimų draugai, vyresni, jaunesni, kuo jie nusikalto tam Dievui? Bet aš paauglė, kas manęs klausys? Nesvarbu, kad aš daugiau apsiskaičiuosi už tas moteris, bet jos pagal amžių – protingos. Manęs niekas neklausė, tai aišku. O žmonių nuomonė buvo tokia, kad vis tik jie gailėjo. Jie gailėjo tų žydų, tie žmonės. Sakė, Dievas neužmaršus, ir šitiems reikės užmokėti.

Alicija Žukauskaitė: Koks likimas buvo tų, kurie šaudė?

Janina Čižauskienė: Po 25 gavo.

Alicija Žukauskaitė: Visi?

Janina Čižauskienė: Visi. Kleopas Mickevičius negavo. Tas mokėjo prisitaikyti prie visų. Keturiasdešimtais stovėjo prie šaulių vėliavos, po to prisegta raudona vėliavėlė, atseit, dabar bus darbininkų valdžia. 1941 ant rankovės jau baltas raištis, jis jau karo belaisvių stovyklos komendantas. Ir kartu tą žydų getą prižiūrėjo. 1945 areštavo kitus. Nuvežė Kalpoką Germaną. Kaip ten tas vadinosi?.. Smerš... To nepaleido, o tą Mickevičių paleido.

Alicija Žukauskaitė: Tai jis sutiko su rusais bendradarbiauti?

Janina Čižauskienė: Taip. Matyt. Tai mes sakydavom, kodėl paleido? Kodėl Germano nepaleido? Daunys tai pabėgo. Vaiginą vėliau areštavo, Keliuotį... O čia stovyklos komendantas. Mat, sako, aš ant kelių klūpėjau, labai prašiausi. Tas Vaiginas buvo mano mamos pusbrolis, jį teisė kartu su Keliuočiu. Tas Keliuotis, nors kėlė į teisėją surakintas rankas, gavo 25 metus, o Mickevičių paleido. Ir paskui jis bendradarbiavo... Niekas jo nesuėmė, viskas gerai, net į sanatorijas išvažiudavo. Jis Panemunio progimnazijoje krosnis mūrijo. Žodžiu, nusipelnė žmogus. Paskui kartą jis sako: matai, reikia būti gyvenime artistu. O jei tu teisingas būsi, tai...

Alicija Žukauskaitė: O tas Vaiginas, jūsų mamos pusbrolis, irgi buvo su baltu raiščiu?

Janina Čižauskienė: Taip.

Alicija Žukauskaitė: Jis ką nors pasakojo, ką jie veikė?

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.

Janina Čižauskienė: Saugojom tiltą, prižiūrėjom getą... Šiaip jis nėra pasakojęs. Negaliu garantuoti, gal ir padėjo į Panemunę tuos žydus pristatyti, į Rokiškį. O kai jie buvo likviduoti, ar ten jis dalyvavo, nežinau. Bet čia jie gyveno pas mus, o rugsėjo mėnesį persikėlė į buvusius žydo namus.

Alicija Žukauskaitė: Į buvusius žydų namus ar daug persikėlė tu su baltais raiščiais?

Janina Čižauskienė: Kalpokas Kastantas, Vaiginas... Kalpokas Barzda toks buvo. Tai tas baltaraiščio nenešiojo, bet irgi matyt labai pagelbėjo, kad irgi įsikėlė į žydo namus. O vėliau visi šitie buvo „premijuoti“ po 25 metus.

Alicija Žukauskaitė: Ar buvo tokių, kurie buvo pabėgę į mišką?

Janina Čižauskienė: Nebuvo tokių.

Alicija Žukauskaitė: Tai po karo iš karto juos visus sugraibė?

Janina Čižauskienė: Ne, tiktai... Mikėnas iš pradžių buvo į mišką išėjęs. Paskui motina pradėjo prašyt, važiuok kariuomenėn (į Raudonąją armiją), paims kariuomenėn ir nieko nesakys apie tą tavo praeitį. Ir būtent jis nuvažiavo su tokiu Kalpoku Jonu, kurį vadino Čikaga, nežinau kodėl. Ir jie nuvažiavo į tą karinį komisariatą, ir ten juos pamatė toks Juza Kanopa, liaudies gynėjas.

The following transcript is the result of a recorded interview. The recording is the primary source document, not this transcript. It has not been checked for spelling nor verified for accuracy. This document should not be quoted or used without first checking it against the interview.

The interview is part of the United States Holocaust Memorial Museum's collection of oral testimonies. Information about access and usage rights can be found in the catalog record.